

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 28 April 1908, kl. 2 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru s. k. moderskapsförsäkring må genom statens försorg kunna beredas barnaföderskor.

Uti en inom Andra Kammaran väckt motion, n:o 4, har herr *Edvard Motionerna, Wavrin*sky föreslagit, att Riksdagen behagade besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huru moderskapsförsäkring må genom statens försorg kunna beredas barnaföderskor och i samband därmed förbud stadgas för deras arbete vid fabrik under skälig tid äfven före barnsörden, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill sådan utredning kan föranleda.

Härjämte har förbemälda motionär uti motionen n:o 221 gjort ett tillägg till motionen utan att däri innefattas någon förändring i fråga om själfva förslaget.

I fråga om denna motion har Andra Kammarens Andra tillfälliga utskott, till hvilket motionen för förberedande behandling blifvit hänvisad, uti utlåtande n:o 17 yttrat sig sålunda:

»Den i den föreliggande motionen berörda frågan är utan tvifvel af stor betydelse. I vårt land med dess stora utvandring, låga äktenskapsfrekvens och därmed sammanhängande svaga folkökning äro åtgärder för minskande af barnadödligheten ännu mera af behovet påkallade än i de flesta europeiska länder, i det att endast de romanska staterna hafva att uppvisa en svagare verklig folkökning än vår.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts yttrande.

Behovvet af skydd åt barnaföderskor har i svensk lagstiftning hittills endast kommit till uttryck i det af motionären anförda stadgandet i lag af den 17 oktober 1900 angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke: »Med arbete i industriellt yrke må kvinna, som födt barn, icke sysselsättas under de fyra första veckorna efter barns-börden, därest icke med läkarebetyg styrkes, att hon tidigare kan utan men börja arbetet.» — Kontrollen öfver efterlevandets af detta lagbud är uppdragen åt yrkesinspektionen, men torde i realiteten knappast utöfvas, och i inspektörernas berättelser beröras ej heller hithörande förhållanden. Men äfven om en effektiv kontroll kunde åstadkommas, torde såsom erfarenheten från andra länder lär och af motionären äfven påpekas föga vara vunnet, därest man icke samtidigt sörjer för tillräckligt ekonomiskt understöd åt de från sitt arbete afstängda kvinnorna. Den ifrågasvarande lagen berör dessutom endast en del af de mindre bemedlade barnaföderskorna, de i industriellt yrke sysselsatta, lämnande en ännu större del, som torde vara minst lika mycket i behof af stöd och hjälp, utan beaktande. Motionären synes också hafva riktat sin uppmärksamhet hufvudsakligen åt förstnämnda kategori.

Att såsom motionären tyckes finna lämpligt inrätta särskilda försäkringskassor för understöd åt barnsängskvinnor torde icke vara till fyllest utan att samtidigt *försäkringstvång* för alla mindre bemedlade kvinnor inom vissa åldersgränser införes.

I länder med högt utvecklade skyddslagstiftning har man ansett, att sjuk- och moderskapsförsäkring böra följas åt, och i öfverensstämmelse härmed i fråga om vissa yrkesgrupper infört *obligatorisk sjukförsäkring*, genom hvilken understöd såsom vid sjukdomsfall beredes äfven barnaföderskor. I uttalanden, som gjorts af med saken förtrogna personer i Tyskland och Österrike, framhålles, att denna kombinerade anordning arbetar tillfredsställande. Vissa anmärkningar, som mot systemet framställas, gälla icke sammanförande af de båda försäkringsformerna till en utan afse andra förhållanden.

Såsom ett bevis för att man i Tyskland, äfven på håll, där man erkänner, att bekämpandet af barnadödligheten kan kräva ytterligare åtgärder, ändock icke vill skilja moderskapsförsäkringen från den allmänna sjukförsäkringen, kan anföras en skrivelse från bajerska inrikesministeriet till ortsmyndigheterna, i hvilken framhålles, att sjukkassorna böra uppmannas att i högsta möjliga grad vidga understödet åt barnaföderskor, hvarjämte yrkesinspektionens särskilda uppmärksamhet fästes vid kontrollen öfver att lagens skyddsbestämmelser rörande barnaföderskor efterleivas.

I Österrike synas erfarenheterna gå i samma riktning som i Tyskland. Utan att vilja åtskilja sjuk- och moderskapsförsäkringen önskar man utveckla den nu bestående lagstadgade sjukförsäkringen att gälla äfven anhöriga till arbetare, tjänstefolk m. fl., för hvilka intet försäkringstvång nu består. Å andra sidan hafva i förstnämnda land på privat initiativ åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att bereda ökad skydd åt barnaföderskor. Så hafva vid ett stort antal fabriker bildats lokala föreningar, hvilka med bidrag af arbetsgifvarne betala understöd åt barnsängskvinnor under 14 dagar längre tid än den lagstadgade. Vidare hafva enskilda större fabriksfirmor, som sysselsätta många kvinnliga arbetare, inom fabriksområdet inrättat barnkrubbor, i hvilka de arbetande mödrarna under vissa tider af dagen kunna ägna sina barn vård och tillsyn. Så har exempelvis skett i Berndorf hos den stora metallvarufirman Arthur Krupp, hvilkens föredöme på ett par håll vunnit efterföljd.

Anmärkningsvärdt är ytterligare, att i Österrike sträfvandena lära gå ut på ett koncentrerande af de olika försäkringsformerna för arbetare och med dem likställda personer genom att sammansluta sjuk-, olycksfalls- och ålderdomsförsäkringen. Denna vidtutseende fråga är dock ännu endast föremål för förberedande öfverläggningar mellan intresserade personer och korporationer.

Inom de länder åter, där intet lagstadgad sjukförsäkringstvång består, men i hvilka moderskapsförsäkring införts, synes erfarenheten icke tala till förmån för denna fristående försäkringsform. Så meddelas från Italien, där af staten understödd moderskapsförsäkring finnes, att lagbestämmelserna i berörda syfte ännu äro tämligen vanmäktiga och hafva att uppvisa flera ödesdigra luckor. I Spanien, där enligt lag af den $13/3$ 1900 barnaföderskor icke få sysselsättas i industriellt arbete förrän tidigast tre veckor efter barnsörden, förlänger en lag af den 8 januari 1907 denna tid till 4—6 veckor och tillstodjas dessutom af lagen berörda kvinnor att på grund af läkarcintyg anhålla om befrielse från arbetet under åttonde månaden af hafvandeskapet. I båda fallen måste innehafd plats för arbeterskan reserveras. Ej heller i detta land synas bestående lagbestämmelser emellertid hafva samma effektivitet som i de länder, där moderskapsförsäkringen utgör ett led i en allmän lagstadgad sjukförsäkring.

Af motionären anförda uttalanden från vårt eget lands främsta organ inom sjukkasseväsendet, de allmänna sjukkassekonferenserna, synas likaledes stödja den uppfattningen, att moderskaps- och sjukförsäkring icke böra skiljas åt.

Motionärens framställning berör vidare behovet af att utsträcka det lagstadgade skyddet för barnaföderskor till viss tid före barnsörden.

I intet land, där en förhållandevis effektiv skyddslagstiftning för barnaföderskor kommit till stånd — med undantag af Schweiz — har skyddet ansetts kunna utsträckas att obligatoriskt gälla äfven viss tid före förlossningen. Alltför stora svårigheter i fråga om kontrollen synas hafva ställt sig i vägen härför, och på i Tyskland och Österrike gjorda förfrågningar har erhållits det svar, att en sådan utsträckning icke är tillräddig. Möjligen kunde den i den ofvan berörda senaste spanska lagen anvisade utvägen att bereda skydd, utan att stadga *förbud* mot arbete under viss tid före barnsörden, vara värd beaktande. Denna specialfråga torde i hvarje fall ej vara så klar, att den af motionären ifrågasatta förbudsskärpnigen utan vidare skulle kunna af utskottet tillstyrkas.

Ehuru utskottet för sin del känner sig öfvertygad om, att den enda fullt effektiva vägen för lösande af frågan om moderskapsförsäkring är en kombination af denna försäkringsform med sjukförsäkringen, på samma gång som denna senare göres obligatorisk för både män och kvinnor, så anser utskottet frågan vara både af den betydelse och svårlösta beskaffenhet, att en fullständigare och grundligare utredning än den motionären och utskottet kunnat åstadkomma bör föregå eventuella lagstiftningsåtgärder, och en dylik utredning torde endast genom Kungl. Maj:ts ingripande kunna vinnas.

På grund häraf och då dessutom sjukkasheväsendets ordnande för närvarande är föremål för speciell uppmärksamhet, tillåter sig utskottet hemställa, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning af frågan om moderskapsförsäkring under statens medverkan samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.»

Denna hemställan har den 14 i denna månad bifallits af Andra Kammaren, hvarefter beslutet härom enligt § 63 riksdagsordningen delgifvits Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet är med motionären och Andra Kammarens tillfälliga utskott enigt därutinnan, att det ur flera synpunkter är för staten af synnerlig vikt, att den kvinna, som väntar sin nedkomst, må någon tid före förlossningen likasom någon tid efter densamma kunna, ostörd af näringsbekymmer och skadliga ansträngningar, förskaffa sig den hvila och vård, som krävas för att väl fylla moderskapets plikter. I sådant

syfte stadgas äfven uti § 7 af Lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900, att kvinna, som födt barn, icke må med arbete i industriellt yrke sysselsättas under de fyra första veckorna efter barnsörden, därest icke med läkarebetyg styrkes, att hon tidigare kan utan men börja arbetet.

Med Andra Kammarens tillfälliga utskott öfverensstämmer utskottet vidare i det afscendet, att utskottet anser, att lämpligaste vägen för lösande af frågan om moderskapsförsäkringen torde vara den, att denna försäkringsform kombineras med sjukförsäkringen, hvilken sistnämnda art af försäkring numera tagit den stora utveckling, att — då *år 1892* de registrerade sjukkassornas antal var 222 och antalet medlemmar i desamma utgjorde 24,735 — *år 1903* sjukkassorna uppgått till 1,887 med ett medlemsantal af 360,173 och tillgångar till belopp af 6,931,656 kronor.

Ett för utskottet öfvertygande skäl för en dylik kombination synes vara att söka i den omständigheten, att på det sättet tillfälle skulle beredas alla kvinnor, särskildt ogifta barnaföderskor, som torde vara mest i behof af sådant understöd, hvarom här är fråga, att få af dem tagen sjukförsäkring vid tillfälle af moderskap omedelbart utvidgad till att omfatta äfven moderskapsförsäkring. Den ökning i premierna för sjukförsäkringen, som erfordras för att sjukkassorna skola kunna bära de häraf ökade utgifterna, torde då bära af statsverket i sin helhet eller delvis garanteras, och lär en blifvande utredning komma att visa, huruvida i hvarje fall statsverkets bidrag må kunna, på viss tid eller måhända först efter understödets utbetalande, få med ett samlat belopp på en gång godtgöras kassan.

Däremot vågar utskottet icke, innan utredning vunnits, instämma i Andra Kammarens tillfälliga utskotts åsikt därom, att vid en kombination af moderskapsförsäkring med sjukförsäkringen, den senare bör göras obligatorisk, enär bestämmandet af ett sådant villkor, ehuru önskvärdt som slutmål, troligen blefve i många fall vanmäktigt och i hvarje fall antagligen skulle under längre tid fördröja införande af moderskapsförsäkringen.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Första Kammaren ville biträda Andra Kammarrens beslut i denna fråga.

Stockholm den 28 april 1908.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.